

Momente și schițe din actualitatea literară

■ **Mircea Bârsilă – Premiul Convorbiri Literare.** În perioada 23-25 aprilie, la Iași, s-au desfășurat tradiționalele *Zile Convorbiri Literare*, sub patronajul lui Cassian Maria Spiridon, redactorul-șef al revistei. Au avut loc două colocvii: unul

dedicat celor douăzeci de ani ai seriei Cassian și unul dedicat lui Corneliu Sturzu, redactor-șef al revistei în perioada 1977-1989. De asemenea, D. R. Popescu a susținut în Aula Universității „Al. I. Cuza” conferința *Despre vânt*. După o vizită a numeroasei delegații de scriitori la Podgoria Cotnari, la Casa de Cultură „Mihai Ursachi” din Parcul Copou, a

avut loc un recital poetic și decernarea premiilor „Convorbiri Literare” de la această ediție: Premiul Special pentru volumul Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Iași la 65 de ani: ANA PARTENI; Premiul Special pentru volumul Contribuții la istoria revistei „Convorbiri literare (1939-1944): NICOLAE SCURTU; Premiul Special pentru calitatea interpretării muzicale: FILIP PAPA (Filarmonica „Moldova” din Iași); Premiul Special pentru interferențe cu limba și literatura română: METIN CENGIZ – Turcia și NAIM ARAIDI – Israel; Premiul de Debut: DORU MIHAI MATEICIUC; Premiul pentru POEZIE: DANIEL CORBU și MIRCEA BÂRSILĂ; Premiul pentru ISTORIE LITERARĂ: TRAIAN D.LAZAR; Premiul pentru ESEU: ȘTEFAN AFLOROAIIE; Premiul de EXCELENȚĂ: ARCADIE SUCEVEANU – Chișinău; OPERA OMNIA: DUMITRU RADU POPESCU.

■ **Mihai Barbu – 65.** Colegul nostru din Filiala Pitești, dar și colaborator permanent la *Argeș*, a împlinit luna aceasta o vârstă rotundă: 65 de ani. Nu-i arată

nicicum, nici fizic, cu atât mai puțin spiritual. E un neobosit reporter literar, eseist, istoric literar de anvergură, profesor. Este doctor în Litere cu o teză despre Ion D. Sîrbu, teză publicată sub titlul *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*. Dar, Mihai este și un activist cultural în adevăratul și nobilul sens al cuvântului, creator de gazete literare și organizator de colocvii și festivaluri literare. De asemenea, are cultul prieteniei. Este omul cu care nu te temi niciodată să pleci la drum. Din acest colț de pagină, îți transmitem gândul bun și la mulți ani!

■ **Suplimentul de cultură**, nr. 481/25 aprilie-1 mai 2015, publică un amplu interviu cu Ionuț Vulpescu, ministrul Culturii. Întrebat dacă România s-a afirmat sau se afirmă prin cultură, ministrul dă un răspuns tranșant, dar deloc ipocrit, care pe mulți poate îi va irita: „Nu cred că România s-a afirmat și se afirmă prin cultură, deși are un potențial semnificativ în această direcție. Eu zic că e cazul să fim realiști. Nu numai că nu avem un Premiul Nobel pentru Literatură. Suntem mult mai puțin cunoscuți pentru cultura noastră, față de cât suntem de cunoscuți pentru corupție sau scandaluri politice. Și nu este cazul să se întâmple așa ceva. Pentru că am avea cu ce ne face cunoscuți prin cultură, dacă ar exista o acțiune coerentă în această direcție. Gesturile individuale contează, dar impactul lor este nesemnificativ. Nu numai că nu ne-am afirmat cultural în fața lumii. Nu ne-am afirmat cultural nici măcar în fața noastră înșine! Altfel cum vă explicați că părinții cer sistematic Ministerului Educației să „simplifice” curricula școlară la materiile „neimportante”, adică limba și literatura română, istoria, muzica, desenul?... Oamenii de cultură nu sunt suficient de stimați în societatea românească actuală. În afară de actori, oamenii de cultură apar extrem de rar pe micul ecran, la radio sau în presa scrisă. Aș aminti aici că oamenii de cultură

„supraviețuiesc” prin puterea lor de exprimare în mediul online, pe site-uri și bloguri de cultură, singura scenă pe care oamenii din acest mediu o au, necondiționat, pentru că o gestionează singuri de cele mai multe ori. „Revoluțiile” de pe rețelele de socializare arată că există oameni dornici de a primi informații din mediul cultural. Cu toate acestea, responsabilii de grilele TV susțin că numărul acestora este mic. Afirmarea prin cultură trebuie să înceapă cât mai repede, dacă nu dorim să fim percepuți ca o națiune acefală și aculturală. Ea trebuie să înceapă printr-o acțiune concertată a instituțiilor culturale, acțiune în care rolul ministerului trebuie să fie cel de organizator și de promotor. Și încă o precizare: trebuie să înceapă din și prin școală! Dacă nu formăm cititori, degeaba subvenționăm cărți și reviste. Dacă nu formăm oameni care au nevoie de arte plastice, degeaba susținem UAP”.

■ Revista *Discobolul*, nr.205-206-207/ian.-febr.-mart. 2015 publică o incitantă și polemică anchetă intitulată *La ce bun critica literară, acum?* Răspund, fiecare pe limba lui, poeți, prozatori și, desigur, critici, în ordine: Ion Pop, Al. Cistelean, Gheorghe Grigurcu, Adrian Alui Gheorghe, Constantin Cubleșan, Liviu Ioan Stoiciu, Gheorghe Schwartz, Viorel Mureșan, Gellu Dorian, Radu Mareș, Ioan Buzași, Leo Butnaru, Angela Marinescu, Dumitru Augustin Doman, Dan Sala, Dan Perșa, Ioana Cistelean, Iulian Chivu, Vasile Igna, Paul Tumanian. Ancheta este concepută de Al. Cistelean care scrie în finalul intervenției sale: „Criticii scriu doar pentru critici. Nici măcar pentru scriitori/.../Partea proastă e aici doar faptul că nici criticii nu mai citesc critică literară. Așa încât, rezultă, pe cât îmi pare, că scriu cam pentru nimeni”. De la această constatare a criticului pornesc în majoritate celelalte intervenții, în consens cu Cistelean ori în contradicție. (DAD)

Simfonia Lalelelor 2015

Zile de poveste la Pitești, prilejuate de Simfonia Lalelelor, ajunsă la a 38-a ediție. Organizată de Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local, tradiționala manifestare, care a avut loc în perioada 24-26 aprilie s-a deschis cu Parada Florilor, susținută de copii de la unități de învățământ din Pitești și din localitățile limitrofe, precum și de studenți de la Universitatea Pitești. Parada, desfășurată pe traseul cuprins între Primărie și Complexul Expozițional „Casa Cărții” s-a remarcat și prin splendoarea carelor alegorice, lucrate cu dăruire de elevi piteșteni și de voluntari din orașul înfrățit Tynaarlo din Olanda. Parada Florilor a fost vizionată de un public numeros, format din oficialități locale, centrale, europarlamentari, ambasadori ai Japoniei, Iranului, Indoneziei, Braziliei, delegații din Olanda, Serbia, Grecia, Turcia, Republica Moldova, concitadini și nu numai.

Cu toții s-au deplasat la Complexul Expozițional Casa Cărții, unde au participat la deschiderea oficială a Simfoniei Lalelelor și au vizitat expoziția dendro-floricolă, amenajată cu bun gust, rafinament și eleganță, de cei peste 180 de agenți. Simfonia Lalelelor a mai cuprins o serie de spectacole de folclor și muzică modernă, susținute de artiști și formații din cadrul Centrului Cultural Pitești, dar și competiții sportive, desfășurate în Piața Primăriei Municipiului Pitești și la bazele sportive ale urbei. Seara de sâmbătă, 25 aprilie a fost una specială, când în Piața Primăriei Municipiului Pitești a avut loc un spectacol de muzică tânără, susținut de trupele Deep Central și Voltaj, urmat de un superb foc de artificii și de spectacolul mirific al fântânii muzicale.

CARMEN ELENA SALUB

EDITH SÖDERGRAN

(4.04.1892 – 24.06.1923)

Sunt cea din urmă floare a toamnei

Sunt cea din urmă floare a toamnei,

alintată de leagănul verii
vântului de nord i-am fost pusă
împotriva

văpăi roșii mi-au brăzdat
obrazul alb

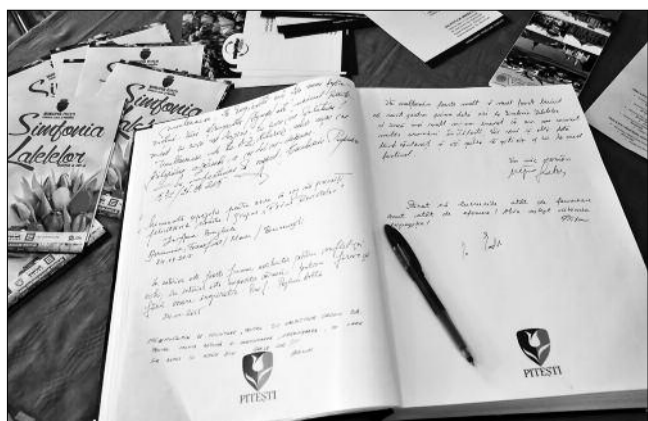
Sunt cea din urmă floare a toamnei,
sunt cea mai tânără sămânță a dusei
primăveri

e atât de ușor să mori cea din urmă;
am văzut vraja albastră a lacului
am auzit bătând inima verii în trecere
caliciul îmi poartă doar sămânța
sfârșitului.

Sunt cea din urmă floare a toamnei,
am văzut adâncile ei lumi stelare
am contemplat lumina îndepărtatelor
și caldelor începuturi,

e atât de ușor să-i urmezi drumul
acum voi închide porțile veciei
sunt cea din urmă floare a toamnei

Traducere din limba suedeză
DANIELA IONESCU

Iarăși despre revizuirile

Dumitru Augustin Doman: *V-ați referit în răspunsul anterior la revizuirea postdecembristă a gloriilor literare din anii 1945-1989, dar subliniați și faptul că la mulți critici și istorici literari se manifestă și acum derapaje etice și estetice. S-ar putea vorbi în aceste condiții de necesitatea unor revizuirii mai recente, ba chiar de revizuirii ca un proces continuu?*

Revizuirile despre care vorbim constituie un proces inevitabil, însă nu unul simplu. Mai întâi, desigur, din pricina stării inerțiale a unor judecăți și comportamente ale trecutului, anevoie de depășit în unele conștiințe, fie și din pura comoditate. Care nu o dată se drapează cu pretextul consecvenței. Avem a face cu un tablou al literelor noastre din perioada comunistă, în care există o întretesere a valorilor cu diverse forme de oportunism politic, nu o dată ilustrată de creația aceluiași autor. Cum să ieși din dilema sancționării acestuia? Nu e mai la îndemână să-i întinzi o mână salvatoare, închizând ochii asupra slăbiciunilor tot mai vădite pe care le înfățișează? Mai cu seamă pentru că, altminteri, vei fi expus unor acuze de “negativism”, “demolare”, din partea unor aflători în treabă, totdeauna la datorie. Întrucât în climatul libertății de opinie care ne separă salutar de “epoca de aur” a Ceaușescului s-a ivit o tentație a “originalității” cu orice preț a opiniilor critice. Acestea devin sofisticate, răscucite pe cât posibil și pe cât nu e posibil, supuse unui joc exhibiționist doar-doar vor atrage atenția asupra lor. Sînt căutate cu sîrguință noduri în papură. Luați la bani mărunți, mînuitorii unor atari propoziții nu și-ar putea dovedi o poziție susținută de argumente. Trecînd cu dezinvoltură de la una la alta din atitudinile cu puțință, ar putea subscire vorbele caragialești, triumfal așezate în chip de motto la o rubrică a unui cunoscut periodic: “Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?”. De cele mai multe ori acești scriitori relativizanți au, din păcate, tendința de-a scuza racilele comunismului, de-a se lua de critica acestora. De ce oare? Să fie la mijloc o nostalgie obscură a trecutului sau doar o piruetă a ambiției ce se vrea cît mai “de efect”? În cazul în care filocomunismul publiciștilor în chestiune e repetitiv, cred că, fără (fie și cu) supărare, li s-ar potrivi denumirea de neocolaboraționisti.

Astfel încît mă voi referi în continuare la cîteva aserțiuni deviate în relație cu acest veritabil panou de tragere la țintă pe care au ajuns a-l constitui revizuirile. Cu aplombul unei seriozități ce ar pofti să sugereze că practicanții revizuirilor n-ar avea-o, unii publiciști pretind că se face o confuzie între estetic și etic. Simulînd că n-au ascultat/citit pe Monica Lovinescu, pe Virgil Ierunca, pe I. Negoitescu, pe Paul Goma etc., aceștia ar pofti o separare a esteticului de etic, precum a apei de uscat. Și nu în alt răstimp decît în cel comunist, al atîtor deșănțări. Ca și cum ar fi vorba pe de-o parte de niscaiva

escrocherii, bătăi, violuri, iar pe de alta de texte imaculate. Ca și cum nu s-ar fi păcătuit prin cuvîntul scris. Ca și cum nu cedarea în fața cerințelor ideologice ar fi inundat scrierile, le-ar fi făcut, dacă nu ilizibile, măcar de-o calitate literară cu indenegabil scăzămînt. Să ne închinăm cu evlavie și pe mai departe în fața romanelor cu “zaț realist-socialist”, după cum spune chiar N. Manolescu, ale lui Marin Preda, a tezismului alambicat, cultivat de abilul Al. Ivăsiuc, a stilului rebarbativ și a “șopîrlelor” care nu mai spun aproape nimic cititorului de azi, promovate de Augustin Buzura? În fața grandorii de butaforie din scriitura unor Geo Bogza sau Eugen Jebeleanu? Să aplaudăm valoarea absolută, “marele caracter”, “curajul” acestora ca și al altora cu similară conduită? Care ar fi așadar granița între estetic și etic? Nu e vorba de un aliaj indiscernabil al calității literare mai mult sau mai puțin inconsecvente cu cerințele compromisului?

Un alt moment al revizuirilor cum nu s-ar cuveni să fie îl reprezintă falsa alarmă cum că dorim a-i “desființa” pe marii noștri interbelici care au sfîrșit prin a sluji regimul comunist, M. Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, T. Arghezi. Cedarea lor a fost într-adevăr tristă. Să reamintim, dacă mai e nevoie: nu e vorba doar de niscaiva articole de pompierism propagandistic, de adeviune factice, ci și de producții literare propriu-zise, de la **Mitrea Cocor** la **Un om între oameni** și **Scrinul negru**, texte mînjite de tendenționism oficial. Nici aici esteticul cît a mai rămas nu s-ar putea “salva” printr-o imposibilă disociere de etic, planurile lor înclătîndu-se dureros. Dar cine a cerut vreodată “scoaterea” din literatură a celor numiți? Ce condei criminal a încercat să-i “suprime”? Evident, răspunsul la asemenea întrebări n-ar putea fi decît o țuitoare tăcere. Stîlpi de boltă ai literelor românești, scriitorii în cauză, așa cum prea bine se cunoaște, au intrat în era totalitarismului roșu cu o operă în cea mai mare parte isprăvită, așa încît paginile pe care le-au scris ulterior nu le-ar putea anula valoarea de excepție. Nu s-a produs și nu se poate produce niciun gol prin pretinsa lor “exmatriculare”. E adevărat că, în anii ‘50, unele din cărțile lor s-au văzut scoase din biblioteci. N-am uitat un episod în acest sens. Pe cînd eram student la Școala de literatură, în 1954, a dispărut de la o zi la alta din biblioteca Școlii însăși marea **Istorie** a lui G. Călinescu, taxată de bună seamă drept reacționară... Norocul acestor mari scriitori în nenorocul țării a fost această realizare anterioară condițiilor în care cenzura tăia și

spînzura. Deplîngem prestația lor îngenuncheată de realismul socialist, continuăm a-i prețui pentru ceea ce ne-au lăsat exponențial.

Vă interesează cu justificare, și “revizuirile mai recente”. Întrucît nu ne-am putea cantona în revizuirile perioadei 1944-1989, fără doar și poate cele mai spectaculoase, dar care nu reprezintă decît o parte din fluxul continuu al fenomenului. Avem, după răsturnarea din decembrie, o producție literară abundentă, asemănătoare într-un fel cu cea de după “liberalizarea” din 1965. Dispărînd zăgăzurile interdicțiilor, s-au ivit acum puzderie de autori de toată mîna, încurajați de numărul mare de periodice precum și de edituri. Majoritatea nu vor rezista. Mă gîndesc cu strîngere de inimă la marea generozitate pe care a arătat-o tinerilor literați Laurențiu Ulici, critic memorabil, dar pe care comentariile mult prea numeroase din seria intitulată **Prima verba** nu l-au avantajat. Între timp, un covîrșitor procent din debutanții pe care a găsit cu cale a-i îmbrățișa au căzut în uitare. Ceea ce a dus și la o neglijare – nemeritată – a celui care s-a aplecat cu osîrdie asupra scrisului lor. Dar în zilele noastre ne confruntăm cu un număr și mai mare de condeieri *in spe* decît erau pe vremea tinereții lui Ulici. Ștacheta calității textelor tipărite a coborît alarmant. În consecință, nu cred că exagerez, îngrijorîndu-mă de riscul unui discredit al scrisului literar în genere. Cu atît mai dur cu cît – verificați, vă rog! – pînă și cei mai modești veleitari, unii alunecînd vertiginos pe panta ridicolului, își găsesc elogiatorii. Orice sac își află peticul. Deocamdată vreau să mă opresc la un fapt de natură a reprezenta un obiectiv de onoare al revizuirilor. Și anume la o mai mare atenție acordată unor nume vădit nedreptățite. Căci revizuirile constau nu numai din rejectări ci și din promovări, nu-i așa? Mă gîndesc la o seamă de poeți care nu mai sînt tineri, dar care, din diferite pricini n-au parte de cota pe care o merită. Unii pentru că au trăit ori continuă a trăi departe de țară: Ilie Constantin, Miron Kiropol, Sebastian Reichmann, Claudiu Soare. Alții poate și pentru că sînt circumscriși provinciei celei constant păguboase, Paul Aretzu, Nicolae Coande, Angela Furtună, Ancelin Roseti și, nu în ultimul rînd, excepționala Viorica Răduță, o mare surpriză a mea. Fără a-l uita pe patriarhul liricii ardelenne, Aurel Rău. Și în niciun caz pe un locatar al Capitalei, straniu totuși trecut cu vederea în personalitatea-i multilaterală, Constantin Abăluță. Modesta mea impresie este că aceștia (probabil și alții cîțiva) sînt cel puțin egali unora din poeții cu mult mai mediatizați în acest moment literar încă destul de tulbure. Revizuirile nădăjduiesc că-i așteaptă pe latura lor pozitivă.

...în climatul libertății de opinie care ne separă salutar de “epoca de aur” a Ceaușescului s-a ivit o tentație a “originalității” cu orice preț a opiniilor critice. Acestea devin sofisticate, răscucite pe cât posibil și pe cât nu e posibil, supuse unui joc exhibiționist doar-doar vor atrage atenția asupra lor. Sînt căutate cu sîrguință noduri în papură.

Semnal

„Un englez în istoria României/

An Englishman in Romanian History”

Carte documentar, gândită și îngrijită de Marilena Lică-Mașala (scriitor, traducător, dramaturg, jurnalist piteștean)

Volumul bilingv, română și engleză, este editat de ICR în parteneriat cu Fundația Culturală „Memoria”, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea marelui diplomat, personalitate al cărei nume se leagă de istoria României, biograf al Regelui Mihai I. Lucrarea, coordonată de publicista Marilena Lică-Mașala, inițiativa a acestui demers aniversar, cuprinde evocări semnate de prietenii lui Ivor Porter, de oamenii care l-au cunoscut, de personalități ale diplomației și culturii britanice și

românești. Evocările sunt semnate de ASR Principeasa Margareta, ASR Principele Radu de România, dl. Nigel Townson, director al British Council România, ES Dl. dr. Ion Jinga, ambasadorul României în Marea Britanie, Micaela Ghițescu, Principele Șerban Cantacuzino, Alexandra Ghica-Cantacuzino, Katerina Porter, Charlotte Breese, Harry Carasso, Marius Chelaru, dr. Adrian Cioroianu, Jessica Douglas-Home, Jonathan Fryer, dr. Traian D. Lazăr, Marilena Lică-Mașala, care publică un interviu inedit cu Ivor Porter, Jenny Mackaskie, dr. Christian Mititelu, dr. Michael Palmer, acad. Șerban Papacostea, dr. Monica Pillat, Chris Porter, John Porter, Mary Evelin Porter, dr. Cameron Pyke, dr. Marin Toma, Ioan-Luca Vlad, Alex Whiting.

„Timpul petrecut în România mi-a influențat tot restul vieții. Acolo am descoperit firescul relației cu străinii. Amintirile mele cele mai vii sunt legate de oamenii care s-au opus comunismului, luptând cu tenacitate ca să rămână liberi, luptă care a fost, în cele din urmă, pierdută” – Ivor Porter. (A.S.)

Profil în tușe: Nicolae Prelipceanu

Nicolae Prelipceanu este un poet *al neliniștii și al aventurii*; preiau cu bunăștiință această sintagmă călinesciană privitoare la filosofia lui Blaga, Pârvan, Cioran ș.a. pentru că i se potrivește ca o mânășă poetului peregrin, cel puțin la nivel existențial. S-a născut acum 73 de ani, în plin război mondial, în Suceava, în familia unui avocat. Petrece primii ani ai copilăriei – aflăm din dicționare – în Babadag, între 1943 și 1948, pe fundalul refugiului istoric. Cursurile școlii elementare le urmează la Crasna, în județul Sălaj (1948-1952) și la Marghita, județul Bihor (1952-1955).

Anii de liceu și-i petrece în Argeș, aproape de noi, în urbea domnească, în ultima parte a deceniului proletcultist-stalinist, unde se stabilește familia sa. Trăiește în Curtea de Argeș între anii 1955-1961, unde, după absolvirea liceului, urmează și un an la Școala Tehnică de Construcții Forestiere de aici, școală specifică zonei. După care ajunge la Cluj, absolvind Facultatea de Filologie în 1966. Este considerat îndeobște echinoxist, fiindcă a participat la cenaclul studentesc (împreună cu Horia Bădescu ș.a.), pregătind apariția revistei *Echinox* de la sfârșitul lui 1969. A debutat editorial la finele facultății, în anul în care Nichita Stănescu publică *11 elegii*, cu placheta *Turnul înclinat*. Publică ritmic, în anii generației șaizeciste, prelungită spre șaptezecism, volumele: *Antu, 13 iluzii, Archeopterix, Întrebați fumul*. Publică, în același interval, un volum de proză scurtă (*Vara unui fost campion de pian*), interviuri (*Dialoguri fără Platon*) și reportaje (*Ieri, azi și mai ales mâine*).

Prima antologie de consacrare apare în 1984, în cadrul celebrei colecții din vremurile comuniste, "Hyperion", coordonată de Mircea Ciobanu la „Cartea Românească”: *Degetul de gheață*. În volumul de vreo 200 de pagini erau selectate poeme din culegerile cuprinse între *Turnul înclinat* (1966) și *Fericit prin corespondență* (1982): *Antu, 13 iluzii, Archeopterix, Întrebați fumul, De neatins de neatins, Jurnal de noapte, Un civil în secolul douăzeci*. În ineditile din grupajul *Trece și luna septembrie*, autorul postfeței, Dan Cristea, remarca, pe bună dreptate, „naturismul blagian și simplitatea de articulare bacoviană”. Simptomatic, Bacovia va fi evocat expresiv și într-un poem din secolul XXI, inclus în volumul *la pierderea speranței* (2012): „și cum veneam eu așa noaptea prin ploaia de noiembrie/ pe geamul unei case mici l-am văzut pe george bacovia/ și clavirista cântându-i/ cu un sân mai lăsat/ el prăbușit într-un fotoliu de altădată/ care supraviețuise în mod miraculos veacurilor/ căci veacuri trecuseră de la prima lui poză acolo/ nu aveam nimic mai bun de făcut decât să intru pe ușă/ fraudulos firește mai întrebați/ să-l dau la o parte și să mă prăbușesc eu în fotoliul acela” (*o noapte ploioasă în bucureștii veacului douăzeci și unu*). E drept, că aici îmbracă semnificația competiției emulative cu înaintașii afini: Bacovia; Baudelaire, Poe, Rollinat. În chip semnificativ, pe coperta volumului pesimist de mai târziu, *la pierderea speranței*, Nicolae Prelipceanu va mărturisi că „Toată viața, încă de acum 45 de ani (...) am fost... înclinat spre partea neagră a existenței.”

O altă antologie definitorie publică poetul matur la sfârșitul secolului al XX-lea. În *Ce-ai făcut în noaptea Sfântului*

Bartolomeu (1999) sunt reunite selectiv poemele publicate timp de trei decenii, între *Turnul înclinat* (1966) și *Binemuritorul* (1986). În *Poetul ironic* (poem publicat acum și în versiune engleză), preluat din grupajul *Jurnal de noapte* (1980), autorul antologiei se definea autopersiflant: “Poetul ironic stă în bucătărie și spală vasele/ din care a mâncat o pâine ironică/ tot acolo scrie și gândește/ mirosul complex al bucătăriei fiind mai aproape/ de adevăratul miros al lumii/ și îndepărtându-l de roz / poetul ironic se trage direct/ din bufonii de curte/.../ nu-l căutați pe poetul ironic în lume/ poetul ironic s-a retras din ea și vorbește singur”. Autoportretul acesta disimulat nu e departe de adevăr, întrucât Nicolae Prelipceanu se încadrează în categoria fantezilor ironici. O fantezie debordantă, dar cu priză la real, este permanent cenzurată de o ironie cosivă și de sarcasm. În acest fel, actul poetic apare deconvenționalizat, fiindcă devine deprindere cotidiană, fără urmă de mister în sine. Condiția poetului se identifică în a omului comun, pentru care nu miracolul inefabil contează, ci adevărurile simple ale vieții. Spiritului poetic îi place, însă, să adopte o conduită jucată, menită mai mult să ascundă decât să transmită fiorul inițial. Bufoneria de ocazie are rostul de a masca traseul liniar al confesiunii. Ironia e adresată bonomiei unui destin și nu împrejurărilor cărora poetul trebuie să le facă față. Poezia exprimă, în acest caz, o revoltă consumată în surdina care tinde să devină zgomotoasă, dar se atenuază sub controlul unei cumințenii autoflagelante.

Universul i se revelează poetului mai degrabă ca o negație; în genul unui optzecist de mai târziu, Aurel Pantea. Iar procesul cunoașterii decurge sub semnul vagului și aproximației (“Puține lucruri mai știu/ numai aproximații îmi trec prin minte”). Proprii îi sunt modalitățile negative: interdicția (“Eu sunt lupul și te iubesc/ și n-avem voie să ne spunem numele”), refuzul și inconformismul (“Știu de la început că totul mi se întâmplă pe dos/ nu mai am nici o neliniște”), renunțarea (“nu voi afla niciodată cât cântărește/ sufletul meu”), omisiunea (*mereu altceva se întâmplă decât trebuie să se întâmple*), inerția (“Nu se mai întâmplă nimic împrejur”), golul, absența (“dar inima nu exista/ nu era nicăieri”) și, în ultima instanță, imposibilitatea “dialogului”. Sunt negate, astfel, întâmplările mărunte, sentimentele efemere și evidențele ajunse banale convenții. La scară planetară, negația implică vinovăția, fie și prin cunoaștere, căci istoria nu poate fi boicotată, cum sugerează poemul titular al antologiei: “De ce n-au intrat în casa ta și de ce nu te-au omorât/ în Noaptea Sfântului Bartolomeu/ cine poate să ne spună că nu minți/ că nu erai dintre ucigași/ ai vreun alibi/ n-ai vreun alibi/ nimeni dintre cei care gândesc noaptea singuri/ nu are nici un alibi dacă între timp a și fost/ Noaptea Sfântului Bartolomeu”.

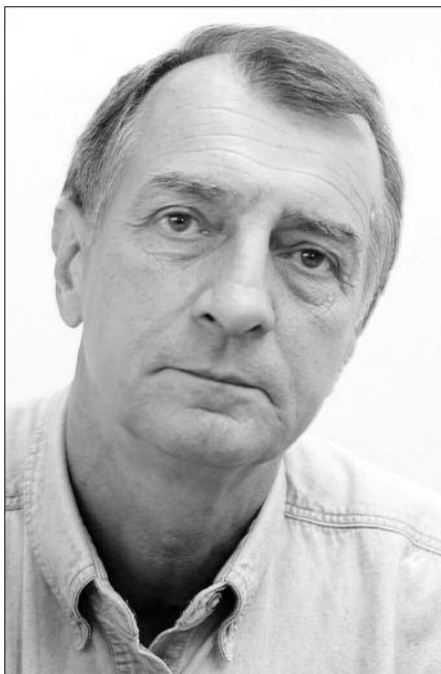
Dar Nicolae Prelipceanu nu se fixează într-o singură ipostază. Chiar dacă atitudinea morală marcată de contradicții îi definește structura intimă, ea poate decurge și din afirmarea gestului gratuit ori a amuzamentului ludic. Seriozitatea este deturnată adesea în neseriozitate. Poetului tentat să își asume o biografie aventuroasă în genul lui Constant Tonegaru sau Dimitrie Stelaru (“Am încercat până azi/ toate meseriile văzduhului/.../ Contrabandist de adevăruri/ împușcat în stânga/ și-n dreapta/ m-am târât/ până aici”), îi lipsește, totuși, predispoziția către exotic, chiar dacă motivul *mării* devine pregnant cu timpul. El se vedește în fond spirit citadin, *un civil în secolul douăzeci* (cum sună titlul unui

volum). Cele mai frumoase poeme, de altfel, sunt parabole existențiale, comparabile prin cazuistică și amploare cu *aventurile lirice* ale lui Geo Dumitrescu, dar cu intenții parodice nereprimite. *Murrillo Mendez, Pasărea Phoenix, Federația mondială a oamenilor de zăpadă, Ce-ai făcut în noaptea Sfântului Bartolomeu, Jurnal de noapte, Melcul și alte idei* sunt atari parabole tematice despre însingurare, culpabilitate, renaștere, idolatrie, înstrăinare, despre imposibilitatea cunoașterii exhaustive și imperfecțiune, inocența pierdută și perisabilitatea ființei. Dramaticul este aici contras în liric. Tendința alegorică prieste unei imaginații fecunde care funcționează fără cusur în privința analogiilor imprevizibile. Nu același efect de prospețime imagistică se obține în versurile de coloratură soresciană, unde preponderente sunt jocurile lexicale și sofismele manieriste. Miza poetică e pusă, acum, în spiritul parodiei ironice, pe asociațiile în lanț rezultate prin contaminare oximoronică sau pe parafrazele, chiar dacă ironice, de ordin livresc (de ex. *Clinica rațiunii pure*).

Schimbarea de atitudine poetică, remarcată de Eugen Negrici în *Postfața* volumului, anunțată în grupajul *De neatins de neatins*, se produce efectiv o dată cu *Arma anatomică*, când poetul cultivă, într-adevăr, “stilistica renunțării” și “teatralitatea abandonului”. El trăiește, de-acum, intens în singurătatea “exilului”, detașându-se de “zgomotele vieții” sub semnul oboselii existențiale. Când nu se refugiază în spațiul memoriei – scriind *Amintiri insolente* sau *Însemnări de dincoace de mormânt* –, devine tot mai atent la maladiile “sufletului” sau slăbiciunile “organismului”. Resimțind acut “senzația că nu mai e timp” (*Pe izvorul sâmbetei la vale*), liricul demistificator admite, totuși – după același principiu al contradicției – că *E timp*, dar unul impropriu pentru creație: “tot mai îngustă foaia albă de hârtie/ cineva mi-o retrage cu mână cu tot/ parcă îmi fuge sufletul/ de sub picioare”. Remarcabile sunt, în această direcție tematică a morții și eșecului, poemele-colaj *Să ne grăbim, Filofteia și Fără sfârșit*, marcând reflexiv drumul dramatic al autorului “în căutarea cărții pierdute/ a judecății poemului său”.

Nicolae Prelipceanu realcătuiește în *Ce-ai făcut în noaptea Sfântului Bartolomeu* un discurs omogen, uzând de strategia firescului adeseori prin procura livrescului. Antologia aceasta marchează evoluția unui poet febril, mereu neliniștit, evoluând aventuros (și ingenuos): de la contemplarea auto(ironică), fructificându-și înclinația spre un lirism al paradoxurilor, către reflecția impregnată de tragic, de-odată cu simptomele vârstei “de fier”.

Proza poetului este văzută la poli opuși în proiecția critică. Dacă Nicolae Manolescu, în istoria sa, consideră povestirile din *Scara interioară* – „dezlănate, pretențioase”, Valentin Tașcu (în *Dicționarul general al literaturii...*) crede, fără prea multe argumente, că vocația lui ar fi de prozator: „rafinat în povestiri, fantezist și ingenios în romane”. Cred că autorul *Istoriei critice a literaturii române* avea dreptate. Cum se vede din actualitate, poetul a învins în competiției cu celelalte ipostaze ale literaturii. Așa se face că în 2013, Nicolae Prelipceanu a fost distins cu Marele Premiu „Mihai Eminescu” de la Botoșani. Iar acum primește Premiul „Opera Omnia” al revistei *Argeș*, acceptat cu modestie de Nicolae Prelipceanu și ca un semn al întoarcerii spre anii tineri petrecuți la Curtea de Argeș.

...Nicolae Prelipceanu nu se fixează într-o singură ipostază. Chiar dacă atitudinea morală marcată de contradicții îi definește structura intimă, ea poate decurge și din afirmarea gestului gratuit ori a amuzamentului ludic. Seriozitatea este deturnată adesea în neseriozitate.

Nicolae Prelipceanu

portret

Magda Grigore

În numele poemului (dimineața)

dimineața mă strigă, mă cheamă,
agită strada, îmi desenează peisaje-n fereastră,
pune o pasăre să se arate mirată – cântecele lumii

parcă se pornesc toate. Eu nu mă mișc, dar știu
c-ar trebui să merg mai departe.

Un fir de curaj se strecoară sub ușă, în joacă,
strălucind ca argintul. Să mă agăț timid de o rază

ca de o sfoară a lumii care toarce din toate –
eu nu mă mișc, dar știu
c-ar trebui să merg mai departe.

Cu o mie de brațe angoasele nopții
mă cheamă-napoi

să mă lege mai strâns, să mă orbească mai tare.
Dar, iată, plesnesc mugurii lumii,
dimineața o voce ca un frison al vieții se aude,
o rugăciune raiul lumii șoptește –
parcă promite din toate câte-o poveste.

Afară din nou totul pare posibil.
Fascinează întregul luminii, umbra nopții o taie

dar și sufletul în două îl desparte.
Eu nu mă mișc, doar privirea pornește,
noaptea și ziua îmi deschid drumuri –
în fața lor cugetul tace, orbește,
eu nici nu mă mișc, deși orice creștin
în lumină s-ar arunca nebunește.

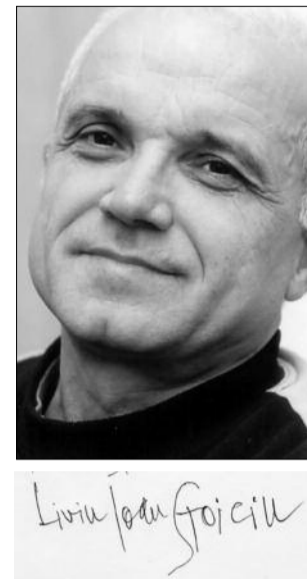
Dimineața mă strigă, noaptea mă cheamă
sub tăiș de lamă carnea sufletului roșește.

Afară din nou totul pare posibil.
Noaptea din mine rămâne –
ziua din mine pornește.

Mai 2015

Liviu Ioan Stoiciu

De ce nu re apare Fondul Literar (organism de gestionare a dreptului de autor, în interiorul USSR)?

După scandalul cu timbrul cultural, prelungit în acest an (timbru cultural valabil la toate uniunile de creație, dar a fost contestat numai cel convenit Uniunii Scriitorilor; contestat de editori, în condițiile în care cititorul, cumpărător de carte, îl plătește, nu editorul), neîncheiat la ora când scriu aceste rânduri, editorul Gabriel Liiceanu dovedindu-se principalul dușman al Uniunii Scriitorilor din România-USR (tocmai el, marele răsfățat al USSR; dar știți cum e cu facerea de bine la români), am luat seama că USSR ar mai fi putut avea o sursă legală de venit, în afara timbrului cultural, dacă și-ar fi dorit conducerile USSR. De ce nu și-au dorit? Fiindcă ar fi fost o belea „funcționarească” pe cap? La ce mă refer... Am luat încă o dată seama, după o discuție cu Mircea Stâncel (redactor la revista *Discobolul* din Alba Iulia, model de pragmatism literar), că desființarea enigmatică a Fondului Literar (organism de gestionare a dreptului de autor) din interiorul USSR, imediat după Revoluție, a fost o greșală de neînțeles a conducerii USSR de atunci. Sau a fost un aranjament interesat al acelei conduceri a USSR, care a crezut că, desființând Fondul Literar, a șters datoriile uriașe ale unor scriitori (în frunte cu președintele de atunci, Mircea Dinescu) și a făcut eventual economie la bugetul USSR (punând pe liber funcționarul lui). Sau USSR și-a imaginat, la începutul anilor 90 (ai secolului trecut, nu?) că „liberalizarea” Fondului Literar, în afara USSR, „în cadrul economiei de piață” (sub o altă formă, ca „instituție” independentă, cu numele de CopyRo, „ce funcționează ca organism de gestiune colectivă a drepturilor de autor în domeniul operelor scrise”), va aduce multe foloase membrilor USSR? Mircea Stâncel e scandalizat și azi că USSR nu are un organism al ei de gestionare a drepturilor de autor. Și are perfectă dreptate. Uitați-vă la cât de prosper a devenit „independentul” CopyRo, fost Fond Literar al USSR (în condițiile în care CopyRo a preluat cam pe toți membrii USSR, printr-o adeziune suspectă, scrisă; am semnat-o și eu, neînțelegând nimic atunci; nu înțeleg nici azi cu ce se mănâncă organismul viu numit CopyRo, fondat de Eugen Uricaru, care se ocupă cu „colectarea drepturilor de autor ce vi se cuvin din utilizarea operelor dumneavoastră”) și care bagă bani cu nemiluita în buzunarele particulare ale unor profitori deștepți, altfel... membri ai USSR! Între timp, organisme de gestionare a drepturilor de autor primind prin lege și „cotă-parte” din copii la xerox, „copii private aparate” sau „copii private hârtie”! Las la o parte cotele ce revin prin lege CopyRo (și Opera Scrisă.ro, alta) prin retransmitere prin cablu TV, sau de la radiodifuziune. CopyRo nu numai că gestionează „dreptul de copyright” post-mortem, ci și pe cel obținut din „comunicare publică pe internet și din împrumut public”! O găină cu ouă de aur. Fostul Fond Literar al USSR (desființat subit) putea să

funcționeze după modelul actualului CopyRo ca, repet, „Societate de Gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor, care își desfășoară activitatea pentru drepturile de autor gestionate și/sau gestionabile colectiv, aferente creației intelectuale din domeniul operelor scrise, fiction sau non fiction, indiferent de modul sau forma de exprimare (cum ar fi: beletristic, științific sau artistic etc.)”. Principalul beneficiu al membrilor USSR, înscriși într-un asemenea organism de tip CopyRo (ați reținut, fost Fond Literar): „Colectarea și repartizarea cât mai eficientă a drepturilor de autor ca urmare a operelor utilizate, de la teatre, edituri, societăți de radio și televiziune, operatori de cablu, organizatori de spectacole etc.”. Sau, în relațiile cu editorii (dacă ești membru al CopyRo și al Opera Scrisă): „Negocierea profesionistă a contractelor cu utilizatorii în scopul obținerii unor remunerații echitabile pentru autorii reprezentați”... Adică USSR s-ar fi pus astfel la dispoziția membrilor săi, ajutându-i prin Fondul Literar (după modelul CopyRo), asigurând în plus: „Asistență juridică de specialitate acordată de profesioniști în domeniul dreptului de proprietate intelectuală; Reprezentare în fata instanțelor de judecată și a altor organe competente pentru recuperarea prejudiciilor cauzate ca urmare a utilizării neautorizate a operelor ce aparțin autorilor protejați de CopyRo; Consultarea permanentă cu membrii reprezentați și informarea cu privire la drepturile de autor pe care trebuie să le încaseze ca urmare a utilizării operelor lor”... Ce timbru cultural refuzat de editori să ajungă la USSR? În aceste zile a apărut o contra-lege la legea timbrului cultural în Parlament – editorii sunt fericiți? Abia prin activarea fostului Fond Literar după modelul organismelor de gestionare colectivă a drepturilor de autor a membrilor USSR, editorii ar putea fi puși la zid, obligați să plătească drepturi de autor (de pe urma cărora și USSR ar profita din plin, prin noul Fond Literar, adus cu legislația la zi, „în conformitate cu prevederile Legii nr.8/1996 cu modificările și completările ulterioare”). De ce actuala conducere a USSR refuză să reconsidere fostul Fond Literar, în formatul legislativ de azi? În condițiile în care Dan Mircea Cipariu a înființat în 2012 „Opera Scrisă.ro – Societate de Gestiune a Drepturilor de Autor”, alternativă la CopyRo (Opera Scrisă.ro are exact aceleași atribuțiuni precum CopyRo), de ce USSR n-ar putea să repună pe picioare un nou Fond Literar, să profite de banii lui? N-are rost să mă mai întreb de ce Eugen Uricaru și Dan Mircea Cipariu n-au deschis un asemenea bănos organism de gestionare colectivă a drepturilor de autor care să servească și interesele USSR, cât de cât.

23 aprilie 2015. BV

Fostul Fond Literar al USSR (desființat subit) putea să funcționeze după modelul actualului CopyRo ca, repet, „Societate de Gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor, care își desfășoară activitatea pentru drepturile de autor gestionate și/sau gestionabile colectiv, aferente creației intelectuale din domeniul operelor scrise, fiction sau non fiction, indiferent de modul sau forma de exprimare (cum ar fi: beletristic, științific sau artistic etc.)”.

litere

Angi Cristea

Angi Cristea

Țiganca lunii

sandaua lunii atinge nisipul
în ritm de salsa
din plete se scurgea a nopții lavă
ne beam răcoarea dimineților cu miere
caldă
tu mă scriai cu note tot mai joase
pe portativul munților în iarba cea jilavă
la pas cu râsul bahic al singurătății
mergeau alene caii minții
/rosinante șchioape/
mi se topise pana zilei pe asfaltul umed
ca o șopârlă coada mi-o țărâm prin ape
mai am doi poli în buzunarul vieții
/amanta lunilor impare/
te voi plăti să treci pe strada Mântuleasa
cu trei cuvinte deșurubate larg
sau trei pahare
vei bea lumina soarelui în asfințituri
silabe negre să îmi torni pe sânii reci
nu vei ghici țiganca ce îți scrie
la răsărit de lună
veci de veci

Singurătatea unui Dumnezeu

vrăbii cu o mie de gheare scuipe paleta
iubirii
rămășițele zilei se cern la asfințit
la masă chelneri în frac umplu buzunarul
nopții cu litere vii
îți citesc alfabetul culorilor ca pe un câmp
de maci
întinde-ți firimiturile pe pământul
jilav/Isus al păsărilor cerului/
cozi de rândunele șterg albastrul nopții
ascultă ciripitul zorilor cu miros de
lămâiță
spovedania soarelui care coace pâinea
s-a umplut iarba crudă de păsări gureșe
tu taci în singurătatea unui Dumnezeu cu
buzunare cusute
foamea de cuvinte calde rupe turta
cerului
pe umeri îți porți vrăbiile flămânde
ca un rege Lear alungat dintre silabe vii
de cerneala timpului

Liniste de adormit iubirea

noaptea inspiră arome de vin roșu
desenez pe nisip umbre fosforescente
stele îndrăgostite înghit singurătatea ca
pe o perlă neagră
tu dormi cu vitraliile nopții deschise
se rostogolesc nori / lebede ale
destinului/
apusul îți culcă vrăbii în păr
piaptână-mi conștiința
cu cele zece degete fără partituri
drumul trece prin albia râului sec
între mine și tine apele cresc
tu navighezi prin somn
cu o corabie unde timpul nu dă cu radical
îți sădesc vise imateriale cu speranța că
orele
se vor întoarce acolo unde există secunde
fumate
ca un condor traversând timpul cu aripi
de liliac
pictezi într-o liniște de adormit iubirea
sigur pe visele cu carapace de broască
țestoasă
dormi tu ! e noapte-afară timpul rotește
axul orolor
pictează păuni cu mii de ochi
mai poți sculpta cu stânga fericirea?
tu dormi ?
eu beau iluzii cu atâta miere răsare luna
singurătatea ca o barză
vânează licurici/secunde efemere/

Marian Oprea

pe jumătate liber pe jumătate legat
ani de zile mi-am urât tatăl a murit ros de
alcool la 54 de ani
încă mai am meciuri cu el uneori mai dă
pe acasă
odată în capătu grădinii a spus
(era o ploaie caldă de vară ca-n copilărie)
că acolo unde-i e bine fața-i radia de
bucurie
cortina ce ne desparte-i păcloasă subțire
subțire
doar ei ne văd poate ar trebui să-i dau de
pomană
sau să-i aprind lumânări
nu l-am ajutat când mă pune să lucrez
mi se făcea rău
când culegeam cartofi parcă zgâriam
tablă
spunea toată ziua citești ce câștigi din
asta
maică-mea-i ținea isonu la 21 de ani am
plecat hai-hui
ca vântu de miază-noapte am locuit la
tanti Bibi-n chirie
aici venea boema orașului Pruncuț era
când nepotu lui Bacchus
când apostolu lui Iisus
băieții cu ochii albaștri aveau iscoadele
lor
m-am mutat apoi în Fratelia lângă
biserica și izlaz
(orătaniile spârgeau liniștea-n două)
frau Herta mi-a oferit bunătăți pe atunci
nu puteam
cristaliza o relație credeam că totu mi se
cuvine
când ieșeam din schimbu doi traversam
cimitirul
greierii și cucuvăile se armonizau din
când în când mai
nimeream pe acasă l-am internat
credeam ca pot să-l salvez
mi-a reproșat mereu că l-am dus la
nebuni
bunică-mea a mers pentru el la un preot
în Piața Traian
care deschidea Biblia i-a spus c-a fost
legat la o nuntă
nu se mai poate face nimic
mă întreb ce jigodie a făcut asta și de ce

îmi era frig pe la mâneci
a plecat morcovul prietenu sturzului
prind versuri la copcă
până ajung măicuțe la mănăstiri
până au fantasme cu mine
dorm ca o sticlă de plastic
de ce n-am curta vremea
cocoșii au flancat dimineața
se subțiază acul
frunzele nisipului
au făcut cale-ntoarsă
ne căutam printre sâmburi

din chiliuță
ieșeau după-amiezi
în preajma ei
obiectele prindeau contur
creștea bărbați
până-și luau zboru
pe panglica-i roz
se așezau pufuleți
urzicile păzeau
intrarea
tremura aeru
era una
cu podu

Sterian Vicol

Maria

Pe dealul cu vii înflorind
pe-unde copil culegeam fructele
părului sălbatic, odată cu
ouăle ciocârliei în cuib,

Maria, fata frumoasă, dormea
de-a dreptul pe pământ, cuprinsă
de vițele viei, legată parcă-n funii
să nu vină norul și s-o ia!

Niciodată, nici pe ziuă, nici
pe noapte, n-am văzut ce-atunci
am văzut: Maria arcuită părea
tăiată-ntr-o oglindă grea de argint!

Și cum coapsele ei și genunchii
și umerii și sânii luminau bolta
viei, cum lampa o fântână, și-un
abur de lapte deasupra-i plutea,

un șarpe trupu-și deznoda
printre vițele viei lunecând,
și sânul Mariei îi prinse-n două
inele, și-a supt flămând până târziu!

Casa străină

La ziuă, păunii dau țipăt și mor,
pe când lampa-mi arde în cerceii tăi
uitați și ei de-un secol, la mine –

În ușa casei nimeni nu bate,
eu strig să intre,
cine să intre?

Scriu până dau noaptea afară
legând-o cu sfoara subțire
a versului, de capătul căruia
atârni tu, femeie, ca o carte
ascunsă, în casa străină
din pădure!

Totul

Totul, doamne, se cumpără,
totul, doamne, se vinde,
totul, doamne, totul;
numai durerea nu,
numai durerea nu,
rana nici nu intră în vorbă
totul, totul, totul,
doamne, se vinde, se cumpără,
numai durerea nu,
nici rana proaspătă nu,
cum nici mirosul vinului
nu se cumpără și nu se
vinde niciodată.
Cât o mai fi costând
o rană, doamne?

Pot să scriu?

Pot să scriu ce nimeni n-a scris?
E ca și cum ar crește și descrește
foetusul într-un trup străin, trup
cu pielea întinsă, transparentă
adiind prin tufa de trandafiri
sălbatici pe șira spinării –

Pot să scriu ce nimeni n-a scris?
Poate rupând flori de trandafir
mi-amintesc de fetele virgine
fugite de-acasă –

Pot să scriu ce nimeni n-a scris?
N-a scris nimeni ce scriu acum:
Tăcerea ta e-o scriere cu greieri.

Și a plecat

Mica se făcuse mică. Atât de mică încât mă cuprindea teama. Că nu o s-o mai văd. Se stingea văzând cu ochii. Așa chirchită pe patul de spital și foarte mică nu știam ce să spun. Ce să fac. Număram răsuflările. Ca un ghem mă strânsesem în mine. Eram supărat. Pe viață. "Nu-ți fie frică", mi-a șoptit. Am zâmbit încurcat. Atunci a venit moartea. Și a plecat.

Căpcăunii

Tatăl meu nu știa să plângă. Eu cred că nu învățase. Mama zicea: "Uite, așa sunt bărbații. Niciodată nu vor să-ți arate ce simt. Cândva, vei fi și tu la fel".

Măi să fie, îmi spuneam. Cum o fi să fii bărbat. Cu cravată, bretele și acte în toată regula. Mă gândeam eu în gândurile mele și nu puteam defel să pricep. Apoi am crescut mare. Tata s-a îmbolnăvit de cancer și a murit. De plâns tot n-a plâns, deși îl durea rău.

Stătea cu privirile pironite în gol și aștepta. Nu știu ce anume aștepta, dar de plâns nu a plâns.

"Așa sunt bărbații", mi-a spus mama. "Chiar și când se duc pe lumea cealaltă, tot pe tăcute o fac. Nu știi de cine se ascund ei atât".

Mama era iscusită în chestiunile sufletești. Pe mine mă vedea de fiecare dată când plâng, deși încercam să mă țin tare. Avea ea o știință a ei.

"Mai așteaptă puțin", îmi spunea. "Ai să vezi în cele din urmă cum va fi".

A venit și momentul în care m-am îndrăgostit, am avut, la rândul meu, copii.

"Ce ți-e și cu bărbații ăștia", mi-a zis soția într-o bună zi. "Nu sunt în stare să verse nici măcar o lacrimă. Nu știi de cine te ascunzi tu atât".

Primul semn

Primul semn a fost vaca, asta se chema începutul începutului, la fel de bine am putea să-l numim începutul sfârșitului, cert e că se înființau rând pe rând toate rubedeniile, discutau de una, de alta, după care începeau întrebările, "Da' cu vaca aia nu ți-e greu?", "Păi cum să-mi fie greu", spunea ea, "Ce, pân' acum nu tot cu ea am fost? Și uite că m-am descurcat pân' la urmă", "De, Mică, așa e cum spui, da' poate ți-o fi greu, c-ai cam îmbătrânit și mata, nu mai e ca la început", "O fi, nu zic nu", spunea ea oftând din greu, "Da' cu vaca asta v-am crescut nepoții, uite ce mari și frumoși s-au făcut", "Aia s-a dus demult", spunea ei, "Și dacă s-a dus, ce?", se oțăra ea, "Nu le mai țin minte pe toate, o fi vițica ei sau poate a treia generație, cine mai știe, că la dobitoace nu e ca la oameni, să le știi tot neamul", "Ai și matale dreptate", spunea ei duși pe gânduri, "Da' știi ce ne-am gândit noi?", "Ce v-ați gândit, deșteptilor, ia?!", "Păi n-ar fi mai bine s-o dai? Că nu mai poți nici mata, și-apoi copiii s-au făcut mari, nu mai au nevoie de lapte, ar trebui să-ți vezi mai mult de sănătate", "De, mamă", spunea ea și iar ofta, îi venea greu, vezi bine, să se desprindă, asta fusese viața ei de până acum, se ducea dis de dimineața la câmp cu vaca, seara o lua

înapoi, era totul potrivit ca după ceas, puteai ști ora exactă după cum se ducea sau venea de la câmp, cum putea să se despartă de vacuța ei cu care se înțelegea atât de bine, da' uite că lucrurile începuseră să se strice, odată a răcit rău, că a prins-o ploaia în câmp și atunci au sărit toți cu gura, cum că iar s-a îmbolnăvit și medicamentele sunt scumpe, bineînțeles de vină era tot vaca, musai să scape de ea, "Bine-bine", a spus ea într-un sfârșit, "Uite, o dau, nu mai melițați atât", și dusă a fost, parcă era mai goală curtea acum, greu ne venea nouă să ne obișnuim fără ea, darămite ei, uneori aveam senzația că nu mai știe nici ce să facă cu mâinile, își pierduse cumva rostul, într-o vreme tot ieșea la câmp, aștepta până se lăsa întunericul, apoi se întorcea gârbovită acasă, ne privea pe toți cu ochi de pământ

albul alb și imens

Ce splendidă ninsoare, mamă!...
ce splendidă ninsoare
ne-a arătat tata odată când
s-a întors de la serviciu,
ne-a chemat pe mine și pe frati-meu
la raport,
asta era, vezi bine, de rău,
"Ia veniți voi încoace, cârlanilor,
să stăm puțin de vorbă",
când îl auzeam strigându-ne așa
cu vocea aia a lui dură, inflexibilă,
știam că iar am feștelit-o,
ne întrebam ce dracu' om mai fi făcut,
dar el ne-a chemat la raport,
a dat la o parte perdeaua,
"Ia uitați, cârlanilor, cum
ninge",
n-am să uit niciodată ninsoarea aia,
totul era alb, imaculat,
nu se vedea nimic până departe
decât albul alb și imens,
ți se părea că ești într-o altă lume,

și tata a plecat dintre noi,
și frati-meu s-a îmbolnăvit,

când am coborât afară
să ne tăvălim prin zăpadă
am observat că pașii noștri
nu lăsau nicio urmă

Pisoi

Păi aveam o lanternă, măi, nenicule!
Nu chiar o lanternă, dac-ar fi s-o spun p'a
dreaptă,
ci un bec.
D'ăla de se pune la o baterie de 4,5 volți
și se aprinde. Cu lumini de sidef.
Stam cu frati-meu acasă,
singuri. Mama si tata erau plecați.
Probabil la un chef.
Dormeam amândoi împreună. Eram, vezi
bine,
încă mici. Pisoi.
Ne băgasem sub plapumă. Ce să facem și
noi.

Ne treceau uite-așa, niște fiori.
Că era întuneric.
"Ce vezi tu acolo?!", zice frati-meu.
Pusesem becul la baterie și mă holbam.
"Iac'ășa, niște strigoi".
"Fugi de-aici, mincinosule!".
Frati-meu era încă de mic vulpoi.
Nu-l puteai duce de nas ușor.
Pentru el albul era alb. În casă la noi
eu eram mincinosul. Vedeam ce nu e.
Dar și lui i se făcuse frică.

"Sau or fi marțieni?", adaug încetișor.
"Bă,
ca tine unul să mintă nu mai găsești,
să mor eu!".
"Acum o văd pe mama!".
"A! Pe mama o văd și eu!".

perdeaua de sticlă

Draga mea, ai văzut ce frumos plouă?
Eu stau acum în mașină
și privesc ploaia
pentru că, nu știu cum să-ți spun,
sunt un romantic incurabil;
tu faci același lucru, sunt convins,
stai la geam și privești
în felul ăla care mă face să cred
că nu ești aici.
Ok, n-am să insist prea mult,
uneori este destul de greu să te prinzi
că niște priviri pot să treacă prin tine
ca printr-un perete de sticlă,
dar asta e, în fond, asta e!
În iubire nu suntem egali
decât atunci când pierdem
și nu ne mai rămâne nimic.

Uite, eu am ieșit afară
și privesc prin parbriz
cum plouă.

Tu te-ai așezat la fereastră,
probabil n-ai observat
că am plecat.

Acum voi aprinde farurile.

Poate o să mă vezi și pe mine
prin perdeaua de sticlă.

mămăița

Mămăița nu se vedea.

Venea pe la câte unul în vizită,
dar nu, nu se vedea.

Discutam de una, de alta,
fiecare cu ce-a mai făcut,
ea stătea puțină printre noi
și nu se vedea.

Chiar și acum, când scriu aceste rânduri,
mă gândesc la ea,
dar știu că stă undeva retrasă
chiar și în Lumea de Sus.

De parcă nici
nu s-ar pune.

Când și-a dat obștescul sfârșit,
ne-am dus să ne luăm rămas bun
și nici măcar atunci nu,
nu am văzut-o.

Nici așa, moartă,
nu ieșea cu nimic în evidență.

Și dup-aceea s-a ridicat un centimetru
și dup-aceea s-a mai opintit puțin,
și dup-aceea s-a ridicat un metru,

Și brusc ne-am trezit cu toții strigând,
Ia uitați-vă la sufletul lui Mămăița
cum se vede
uitați-vă cum se ridică

mare și frumos
la cer

*n-am să uit
niciodată
ninsoarea aia,*

*totul era alb,
imaculat,*

*nu se vedea
nimic până
departe*

*decât albul
alb și imens,*

*ți se părea că
ești într-o altă
lume,*

*și tata a
plecat dintre
noi,*

*și frati-meu
s-a
îmbolnăvit,*

*când am
coborât afară*

*să ne tăvălim
prin zăpadă*

*am observat
că pașii noștri*

*nu lăsau nicio
urmă*

PÂNZA FREATICĂ A SCRIERII BENGESCIENE

În cadrul cercetării *Hortensia Papadat-Bengescu în oglinda prozei de tinerețe* (București, Ed. ProUniversitaria, 2015), Mihaela Stanciu Vraja își propune să surprindă evoluția creației de început a autoarei luate drept obiect de studiu dintr-o dublă perspectivă. Conștientă fiind de faptul că tema aleasă nu este cu totul una inedită și că se alătură monografiilor, studiilor și articolelor existente deja, ea își fixează drept scop a incursiunii critice să demonstreze apropierea existentă între proza de tinerețe a Hortensiei Papadat-Bengescu și corespondența purtată, în sensul că atât scrisorile, cât și proza scurtă reprezintă un act de analiză și o confesiune, un mijloc de comunicare a simțurilor/simțirilor, a sufletului feminin. În privința metodelor de cercetare, Mihaela Stanciu Vraja utilizează analiza de text și studiul comparativ, tema aleasă permițându-i o interpretare pe text (deși aceasta se reduce de multe ori la un inerent exercițiu descriptiv), un studiu aplicat asupra prozei scurte, precum și posibilitatea apropierei ca stil între operă și scrisorile trimise de Hortensia Papadat-Bengescu.

Premisa de la care se pleacă în încheierea primului capitol al cărții de față este aceea că, deși corespondența unui scriitor nu are întotdeauna o legătură directă cu opera ca atare, există situații în care epistolarul lămurește multe aspecte ale scrisului ficțional, iar textul său (al epistolarului) arată ca un decupaj al creației literare ulterioare. Acesta este și cazul scriitoarei supuse analizei, care-și face mâna ca epistolieră și începe să publice abia în a doua parte a vieții. Mihaela Stanciu Vraja crede că scrisorile Hortensiei Papadat-Bengescu merită privite ca o microliteratură a sufletului feminin, ele putând lesnicios forma un roman confesiv, al refuzării sufletești din partea unei ființe care caută să-și alunge singurătatea prin scris.

Și pe bună dreptate, pentru că adesea cititorul de rând este tentat să atribuie scriitorului tot ceea ce citește, să raporteze întreaga acțiune a cutărei cărții la acesta, să identifice pe autor cu personajul principal. Unii scriitori se supără de acest abuz și se dezic, alții se amuză de eroare și subiectivism, sau sunt încântați că ficțiunea le poate fi atât de credibilă. În acest sens, jurnalul și corespondența sunt utilizate deseori drept pandant. Ne putem aminti cu ușurință de romanul *Patul lui Procust*, de Camil Petrescu, sau poate de scrisorile găsite în *Scrinul negru*, al lui G. Călinescu (și scrinul, și scrierea). În ambele situații, nu se urmărește inducerea în eroare, ci, desigur, sporirea gradului de veridicitate a ideilor narate. Alteori, scriitorul construiește personajul după prototipul autobiografic și lasă să se întrevadă aceasta, printr-o transparentă trimitere, fără a se numi autobiografie propriu-zisă. Un exemplu la îndemână de scriitor-personaj, și apoi printr-o complicată „dedublare” personaj-scriitor, ar putea fi Adrian Zografi și autorul său, Panait Istrati. Astfel, portretul personajului se contopește cu acela al scriitorului și invers, până aproape de identificare și chiar de confuzie.

Mihaela Stanciu Vraja insistă pe ideea că atât corespondența, cât și proza de început a Hortensiei Papadat-Bengescu depozitează interesante documente ale sufletului feminin, pentru că devoalează cu autenticitate ceea ce simte și gândește o femeie, precum și reacțiile sale la diverși stimuli. Primele creații înclină balanța mai mult spre forma de jurnal și sfidează de cele mai multe ori logica unei construcții literare. Este clar că autoarea ciclului Hallipa nu avea o viață personală împlinită și că încerca să-și compenseze starea

sufletească prin scris, care este considerat ca având drept efect terapeutic, eliberator pentru stările sale interioare, ca fiind cea mai bună cale de a învinge singurătatea. Și aceasta cu atât mai mult cu cât ea a avut vocația prieteniei, printre destinatari și expeditori numărându-se scriitori de prim rang ai literaturii noastre, ce au avut contribuții hotărâtoare la formarea ei creatoare: G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Constanța Marino-Moscu și Camil Baltazar. O concluzie de etapă ar fi aceea că Hortensia Papadat-Bengescu a scris dintr-o nevoie de confesiune, iar literatura de început îmbracă forma lirică, memorialistică, sentimentală, prin urmare o formă apropiată cerințelor epistolei. Așadar, referindu-se la persoana Hortensiei, cercetătoarea se oprește implicit și asupra chipului scriitoarei, pentru că cele două entități interferează neconținut.

În conceperea capitolului al II-lea, Mihaela Stanciu Vraja a avut în vedere considerentul că, deși a fost privată din partea tutelei marital-marțiale de accesul la mediul cultural dorit, Hortensia Papadat-Bengescu a avut totuși șansa de a-și menține moralul ridicat prin corespondența purtată și colaborarea la revistele importante ale timpului. Într-o mărturisire legată de începuturile ei literare, autoarea *Concertului din muzică de Bach* a recunoscut rolul benefic și hotărâtor pe care l-au avut revista „Viața românească” și mentorul acesteia, G. Ibrăileanu, asupra destinului său intelectual și creator. Aici intră în discuție și interviurile, care, chiar dacă nu reprezintă un însoțitor fidel în traiectul său artistic, precum a constituit-o corespondența, li acordă locul cuvenit, pentru că acestea reflectă nu doar informații ce țin de evenimentele vieții, ci mai ales elemente de referință legate de activitatea scriitoricească a Hortensiei Papadat-Bengescu.

Sunt oferite și explicații ale faptului că interviurile acordate nu sunt numeroase: mai întâi pentru că scriitoarea se face remarcată destul de târziu în viața literară, apoi că imediat începe al Doilea Război Mondial, iar ulterior cenaclul Sburătorului își încetează activitatea. Interviurile de după instaurarea comunismului sunt ne semnificative, chiar neverosimile, pentru că nu se raportează viziunea scriitoarei despre creație și artă. Mai grav: ele trădează, prin natura întrebărilor puse și a răspunsurilor induse, trăsăturile distinctive ale ideologiei de stat. La întrebarea câte pasaje din interviuri au suportat croșetele în acea vreme în care cenzura devenea din ce în ce mai nemiloasă, răspunsul se impune de la sine. După instaurarea comunismului – cum a fost și... normal în acea vreme de sinistră amintire –, scriitoarea, asemenea majorității intelectualilor și creatorilor de primă mărime, este îndepărtată din viața literară și numele ei este acoperit de uitare, ea murind în sărăcie. Puține la număr – sub 40 –, interviurile sale sunt relevante pentru că fac parte din întregul care o clasează drept singura femeie scriitor din literatura română ce poate intra în canon.

Punctul forte al capitolului al III-lea este acela de a demonstra că unele confesiuni ale Hortensiei Papadat-Bengescu nu se regăsesc doar în corespondență, jurnal sau interviuri, ci se află deopotrivă și în proza de început – o proză de analiză cu puternice consonanțe între personaj și autor, mai ales în sfera refugiului din cotidian. Nu este de mirare pentru cercetătoare că autoarea *Concertului din muzică de Bach* își aranjează un fundal muzical, domeniu al evaziunii de care se simțise atrasă, fără însă a excela, după cum mărturisește în paginile de jurnal. Dacă în viața reală corespondența reprezentase

mijlocul de confesare, și în proza scurtă Hortensia Papadat-Bengescu folosește uneori scrisoarea (un fel de *mise en abîme*) drept prilej confesiv personal. Grație acestui procedeu, scriitoarea pătrunde în tainele psihologiei femeii care își așterne pe hârtie toate gândurile atunci când intră în contact cu experiențele majore ale dragostei sau ale morții. Or, se știe că proza de tinerețe nu reprezintă decât o formă latentă a „izbucnirilor psihanalitice” ulterioare din literatura obiectivă.

Autoarea *Femeilor între ele* se ascunde în spatele unuia sau altuia dintre personajele feminine sau chiar se transpune în situația lor. Aceasta este premisa de la care pleacă cercetarea pentru capitolul al IV-lea al cărții. În definitiv, femeile din proza scurtă nu sunt decât forme de reîncarnare perpetuă ale aceleiași autoare, pentru care scrisul capătă funcție terapeutică. În primele creații, personajele feminine își spun „poveștile vieții” fie direct prin monologuri sau dialoguri, fie indirect, prin intermediul unor scrisori, însă proiecțiile masculine sunt mai mult imaginate. Or, tocmai aceste fațete reprezintă încercarea Hortensiei-Papadat-Bengescu de a se regăsi pe sine. Împrumutând masca fiecărui personaj al său, ea reușește să se camufleze în spatele alterității, lăsând, cu sau fără voie, să i se întrevadă identitatea. Acest deficit de existență este un motiv întâlnit adesea în corespondență, în interviurile acordate și chiar în paginile autobiografice.

Analiza filelor de jurnal al adolescenței va cuprinde criteriile investigației aplicabile și viitoarei proze. Acele pagini școlarești, ținute de autoare câțva timp, îi vor anticipa scriitura de maturitate creatoare, fiind considerate a fi primul indiciu pentru opera ce va să vină. Este motivul pentru care Mihaela Stanciu Vraja își concentrează atenția asupra prozei de tinerețe și a romanului, însă, cum era de așteptat, nu poate găsi un răspuns plauzibil la întrebarea de ce nu a continuat Hortensia Papadat-Bengescu să scrie intensiv jurnal și la maturitate. Poate pentru că a delegat literaturii de ficțiune rolul terapiei jurnaliere sau poate pentru că, pur și simplu, nu a fost structurată sufletește pentru o astfel de îndeletnicire acerbioasă și de duranță, cu specificul ei clar delimitat.

În ultimul capitol al lucrării, Mihaela Stanciu Vraja găsește răspunsuri legate de întrebarea ce motivație poate exista pentru insuficiențele deja reproșate stilului bengescian: sintagme neinspirate, alunecări lingvistice, calcul lingvistic din limba franceză, utilizare greșită a formelor de plural, creare de cuvinte prin schimbarea genului acestora sau a unei forme verbale care se utilizează greșit, dezacorduri, cacofonii, termeni improprii sau învechiți, neologisme extravagante. O explicație majoră – aflată și în abordările stilistice de până acum – este găsită în faptul că scrierea bengesciană se diferențiază de altele ale congenerilor nu prin formă, ci prin conținut.

Textele selectate de Mihaela Stanciu Vraja spre aplicație ilustrează fidel discursul teoretizant ales și o ajută să-și fructifice rezultatele cercetării. Fiecărui compartiment creator al avut în vedere îi este dedicată o secțiune în care accentul cade pe analiza amănunțită, pe lucrul cu textul. Cartea *Hortensia Papadat-Bengescu în oglinda prozei de tinerețe* vine să se adauge șirului de studii care întăresc o convingere ce ține de domeniul evidenței, și anume aceea că receptarea critică postumă a operei Hortensiei Papadat-Bengescu i-ar putea apărea neverosimilă însăși scriitoarei.

Analiza filelor de jurnal al adolescenței va cuprinde criteriile investigației aplicabile și viitoarei proze. Acele pagini școlarești, ținute de autoare câțva timp, îi vor anticipa scriitura de maturitate creatoare, fiind considerate a fi primul indiciu pentru opera ce va să vină.